

Kolektif Bellek ve Kentsel Mekan Algısı Bağlamında İstanbul Tuzla Köyiçi Koruma Bölgesi'nin Mekansal Değişiminin İrdelenmesi

*

Seçil Sayar Avcıoğlu
Yıldız Teknik Üniversitesi

Oya Akın
Yıldız Teknik Üniversitesi

Öz

Bellek üzerine yapılan tanımlamalar; belleğin deneyim, duyum, algı gibi kavramlarla, kavrayışları canlı tutabilme yetisi olduğunu; sadece geçmişten ibaret olmadığını; geçmişte depolanan imgelerin, olayların ya da kişilerin, şimdi ve gelecekte depolanacaklar ile ilişkilendirilerek üst üste çakıştırıldığını ifade etmektedir.

Bellek, yaşanan "mekanla" ilişkili olarak anlam kazanmakta; mekanda var olan ve geçmişin özelliklerini barındıran somut izler; mekânın kullanıcısı olan bireylerin zihninde bireysel, sosyal, tarihsel, kültürel, vb. değerlerle birleşerek "mekan belleğini" oluşturmaktadır. Mekânın bellekte bıraktığı izler; varlığını birtakım göstergeler, semboller ve sosyal grupların iletişimi ve etkileşimi üzerinden sürdürmektedir. Dolayısı ile bellek bireysel bir yeti değildir ve içinde bulunulan toplumsal koşullar tarafından belirlenmektedir (Assmann, 2001 ve Halbwachs, 1992). Kolektif bellek olarak da tanımlanan bu olgu tarih, kültür ve iktidar çerçevesinde süre giden bir değişim içindedir ve iktidar mücadelelerine, sosyal ve kültürel akımlar, vb. olaylara sahne olan mekân, toplumsal kimlik ve belleğin izlerini taşımaktadır.

Çalışmanın amacı; kentlerin kültür birikiminin bir sonucu olarak kolektif belleğin mekân ile ilişkisini ortaya koymak ve kolektif bellekte kodlanan mekansal öğelerin istemli ya da istemsiz şekilde yok edilmesinin, bireylerin üzerinde yarattığı aidiyet, kimlik vb. sorunlarına dikkat çekmektir.

İki ana başlıkta ele alınan çalışmanın birinci bölümünde bellek ve kolektif bellek kavramlarının mekân ile bağlantısı kurularak "kentsel hafızanın" bileşenleri tanımlanmış; ikinci bölümde ise; İstanbul, Tuzla Köyiçi Yerleşmesi, bellek-algı ve mekân olguları çerçevesinde ele alınarak, mekansal değişim, mülakat, tespit ve gözlem teknikleri ile yaşayanların belleklerinde kalan izler üzerinden yorumlanmıştır.

Bu çalışma, kentlerin kuşaklar boyu ürettiği kültür birikiminin bir sonucu olarak kolektif belleğin mekân ile ilişkisini ortaya koymakta ve kolektif belleğin "insanların kentte neden yaşadığını" temel göstergesi olması üzerine temellenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bellek, Mekan, Algı, Mekan Belleği, Tuzla Köyiçi.

The Interpretation of Spatial Variation/Differentiation of Tuzla Köyiçi District in Context of Collective Memory and Perception of Urban Space

*

Seçil Sayar Avcıoğlu
Yıldız Technical University

Oya Akın
Yıldız Technical University

Abstract

Memory concept is expressed as the ability to keep understanding alive through the concepts such as experience, sensation, impression, perception with its general framework and the general definition of memory is that; it is not only composed of past, but also it is the overlap of the images that stored past, events or individuals by correlating them which will be stored at the present or future periods.

The memory concept that is more associated with the process of experienced makes sense relating with the "living space" unlike the abstract time. In other words, the matter brought in to time the feeling of life experience, is the traces of the features belong to space, left in the memory (Nora,2006).The traces of space left in the memory; subsist through several representations, indicators, symbols and via the interaction and communication of the social groups underlying the formation of collective memory as well. Therefore, memory is not an ability; it is determined by the current social circumstances. (Assmann, 2001 and Halbwachs, 1992).

Given these definitions, the scope of the study is to reveal the connection between the space and the collective memory and it is also to draw attention the issue of extermination of ownage, binding and sense of belonging due to eradication of the spatial components coded in collective memory voluntarily and involuntarily.

The study is analyzed under the two main titles of conceptual and case study inferences. In the first part of the study, the components of "urban memory" is described by linking the space to memory; in the second part, spatial alterations are interpreted over traces left in the memories of living people by means of interviews, detection and observation techniques within the scope of memory- perception and space phenomena in İstanbul Tuzla Köyiçi settlement.

This study reveals the connection between space and the collective memory which is occurred as a result of cultural heritage produced by civic throughout generations and is based on being the main indicator of the collective memory "the reason why people live in the city.

Keywords: Memory, Space, Perception, Space Memory, Tuzla Köyiçi

1. Bellek ve Mekan İlişkisi

Bellek, insanın en temel işlevlerinden biri olmakla birlikte insanın varoluşunu zaman ve mekan bütünlüğü içinde algılamasına ve sürdürmesine imkan veren en önemli yetilerden biridir (Yeşilyaprak, 2008). Disiplinlerarası bir kavram olarak ele alınan belleğin genel çerçevesi; deneyim, duyum, izlenim, algı gibi kavramlarla kavrayışları canlı tutabilme yetisi olarak çizilmiştir.

Anderson ve Schooler'e göre bellek, daha önemli olan bilgiyi kaydedecek şekilde evrimleşmiştir (Binder, 2005). Bu tanımlamaya ilave olarak Webster Sözlüğü'nde bellek kavramının birden fazla tanımı yapılarak; organizmanın aktivite ve deneyimleriyle öğrendiği şeylerin depolanarak geri çağırılması doğrultusunda, kişinin hatırlama kapasitesi olarak vurgulanmıştır (Özak, 2008, 2009). Bellek tanımlarında sıkça rastlanan ve belleğin genel bir ifadesi olan geçmiş ve şimdi etkileşimi Paradigma Felsefe Sözlüğü'nde geçmiş şimdide koruma gücü olarak ifade edilmiştir. Bu noktada düşünülmesi gereken, geçmişin nasıl korunabildiği (Çeviker, 2009) ve sürdürülebildiğidir. Bergson (2007)'a göre geçmiş, varlığını beyinde "depolanmış anı" olarak sürdürür ve insan belleğinde geçmişte yaşanan her deneyim, duyum ve izlenimin bellekte var olan bir olayla ilişkisi bakımından "anı" değeri vardır. Dolayısıyla geçmişte edinilen bu anıların varlığının, sadece beden ve beyin fizyolojik süreçlerine dayandırılmasından çıkarılarak, belleğin sosyolojik boyutu ile ele alınması gerekmektedir. Bellek ile ilgili genel tanımlamalar ele alındığında ortaya çıkan ortak kabul; belleğin sadece geçmişten ibaret olmadığı; geçmişte depolanan imgelerin, olayların ya da kişilerin, şimdiki ve gelecek zamanda depolanacaklar ile ilişkilendirilerek üst üste çakıştırılması olarak ifade edilebilir.

Bireysel bellek, bireyin toplumsal unsurlardan çıkardığı detaylarla oluşmaktadır (Assmann, 2001). Bu noktadan yola çıkarak; bireyin yaşadıklarını ve algıladıklarını ait olduğu toplumun belleğinden bağımsız olarak gerçekleştirilemeyeceğini vurgulayan Halbwachs, bireyin bu bilgileri toplumsal çerçeve içerisinde anlamlandırarak belleğe yerleştirildiğini ifade etmektedir (Halbwachs, 1992). Bu bağlamda Durkheim'in kolektif bilinç kavramı ve bellek konusu, felsefenin merkezine koyan Bergson'un, "belleği sosyal bir olgu olarak" yorumlayan sentez bulguları, Halbwachs'ın bireysel belleğin oluşması ve korunması için şart koyduğu "kolektif bellek" kavramını gündeme getirmiştir (Assmann, 2001).

Kolektif bellek, toplumların geçmiş dönemden günümüze kadar olan süreçte inşa ettiği "ortak unsurları kavramanın bir aracı" niteliğindedir. Belleğin ilk oluşmaya başladığı aile başta olmak üzere sosyal, dinsel ve sınıfsal

bağlantıların yanı sıra toplumsal anlamda bir kültürel birikim, belleği kişisel-likten çıkararak kolektif bir çerçeve çizmektedir. Bu noktada kolektif bellek oluşumu "paylaşım" yoluyla aktarılan "ortak" kimlik unsurlarının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır (Anderson, 2007). Bellek üzerine çalışan kuramcıların birçoğu bütün insan ilişkilerinden ayrılmış ya da kopmuş toplumsal bağlamı içinde yer almayan bireyin, belleğinin oluşmayacağını savunmaktadır. Bir başka deyişle, "bellek" ne kadar bireysel olarak taşınırsa taşınısın, ancak bir toplumsal ilişki ağı içinde ve toplumsallaşma sürecinde bellek olma niteliği kazanmaktadır (Halbwachs, 1992).

Kolektif belleği sosyal grupların iletişimi ve etkileşimi üzerine temellendirilen yaklaşımlar, kolektif etkileşimin sosyal temsiller aracılığıyla gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır. Sosyal Temsiller; iletişim sırasında üretilen, değişen ve yayılan dinsel inanç, siyasi görüşten yer, zaman, mekan ve görüntülere kadar geniş bir yelpazeyi kapsamaktadır (Öner, 2008). Kolektif anımsamaları mümkün kılan en önemli unsur olan sosyal / ortak temsiller, kolektif belleği şekillendiren ve kolektif belleğin temelini oluşturan "ortaklık" ve "aidiyet" duygusunu beraberinde getiren ve besleyen sembollerdir. Ortak kimliğini koruyan, tarihsel sürekliliği olan ve içinde yaşayanlar için anlam ifade eden bir "yer" ile ilişkili olan kolektif bellek; ortak geçmişe referans veren bu semboller üzerinden mekan(lar)la bağdaştırılarak, mekan üzerinden somutlaştırılmaktadır. Kolektif bellek içinde biriktirilen anılar, olaylar, kişiler, vb., mekanda birtakım referans noktalarını oluşturmaktadır ve mekana ölçek veren, toplum tarafından benimsenen değerlerin izlerini taşıyan ortak mekanlar, kolektif belleğe ilişkin anımsanabilirliği güçlendirmektedir. Bu noktada Pierre Nora'nın "hafıza mekanları" tanımı (Nora, 2006), kolektif bellek ile mekan arasındaki ilişkiyi oluşturan ve güçlendiren birtakım temsiller, göstergeler, sembollerini gündeme getirmektedir. Mekanda var olan ve kolektif geçmişin özelliklerini barındıran bu somut izler, mekanın kullanıcısı olan bireylerin zihninde bireysel, sosyal, tarihsel, kültürel, vb. değerlerle birleşerek "mekan belleği" oluşumuna işaret etmektedir. Bireysel olarak oluşturulan mekan belleği; temsiller, göstergeler ve sembollerin yanısıra yaşanan dönemin toplumsal, politik, mimari ve kültürel olaylar ile gelenekler, alışkanlıklar, komşuluk ilişkileri ve hatırlanan oyun mekanlarıyla da ortak payda da birleşmektedir. Mekansal deneyimlerin zihinde oluşturduğu "mekansal bellek", bireylerin o mekanlara ilişkin duygusal ve anlamsal deneyimleri sonucunda oluşmaktadır.

Mekanın algılanması sırasında bireyin, yaşamı boyunca edindiği zihinsel ve deneysel edinimlere ilişkin bir çağrışım elde etmesine neden olan uyaran-

lar, mekanın bellekte bıraktığı izlere karşılık gelmektedir. Nesnelere ya da kavramlar arasında bağlam kurmaya yarayan tüm sosyal temsiller ve göstergeler, bellekte gerçekleştirilen “geri çağırma” / “hatırlama” işlemini kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla bellekte geri çağırımı sağlayan tüm izler, çevreden alınan duyumun, imgelemin ve bellekteki tüm birikimlerin sentezi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu tanımlamalardan hareketle çalışma kapsamında kuşaklar boyu ürettiği kültür birikiminin bir sonucu olan belleğin mekan ile ilişkisi, beynin fizyolojik sürecinden soyutlandırılarak toplumsal ve mekansal temsiller çerçevesinde tartışılmaktadır. Konu kavramsal açıdan; mekan belleğinin oluşum süreçleri, mekansal kodlama ve mekansal mekansal algılamaya etki eden faktörler olmak üzere üç aşamada ele alınarak elde edilen sonuç bulgular Tuzla Köyiçi Bölgesi özelinde irdelenecektir.

1.1. Mekansal Belleğin Oluşum Süreçleri

Mekan belleğinin bir işlevi olarak, mekansal öğelerin anlamlı ve uyumlu bir bağlantı içinde belleğe kaydedilmesi, duyumlar yoluyla edinilen bilgilerin anlaşılması, gruplandırılması ve öğrenilmesi, zihinsel şemalar ile gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda mekansal algılama, insan ile çevresi arasındaki bağlantının en önemli mekanizmasıdır (Rapoport, 1981). Kişinin mekan içinde ya da çevresinde kısa ya da uzun süreli deneyim kazanması ve bu doğrultuda mekanı hatırlaması üzerine temellenen mekansal algı, duyumlar yoluyla edinilen bilgilerin, zihinsel olarak işlenerek, anlama, fark etme ve ayırt etme sürecine dönüşümünü ifade etmektedir.

Mekanın algılanması, duyumsal ve zihinsel olmak üzere iki sürece temellenmektedir. Duyumsal süreç, mekanın ilk kez ve kısa süreli deneyimlenmesi sırasında mekanın fiziksel özelliklerine ilişkin elde edilen fizyolojik süreçleri ifade etmektedir. Zihinsel süreç ise duyumsal süreçten farklı olarak duyular yoluyla bilinçli ya da bilinçsiz elde edilen çevresel verilerin deneyim, ihtiyaç, beklenti, vb. etkilere bağlı olarak oluşmaktadır (Göregenli, 2010). Duyumsal süreçte bireylerin tamamı için yapılan genellemeye karşılık; zihinsel süreç içinde edinilen bilgiler bireysellik göstermektedir. Algı sürecinde mekan ile bireyin iletişim sürecini tanımlayan zihinsel süreç, mekana ilişkin geçmişte edinilen deneyimlerin kalıcı mekan belleğine uzun süreli olarak kaydedilmesi olarak tanımlanabilmektedir. Uyarıcıların sinir sistemini etkilemesiyle oluşan “duyumlar”, bellekte depolanan bir kısım bilgilerin seçilmesi ve duyumlara eklenmesi ile “algılara” dönüşmektedir. Belli bir algının zihinde örgütlenmesi ise bir bütünün kendisini oluşturan parçaların toplamından ortaya çıkan ilişkidir. Örneğin; film izlerken birey tek başına filmin ana karakter

oyuncusunu değil, onunla birlikte konunun geçtiği ortamın yaşam biçimini de algılayarak değerlendirmektedir. Görsel yolla seçilerek algılanan nesnelere ait bilgilerin, zihinde daha basit ve tutarlı hale getirmek için organize edilmesi, birtakım gruplama ve organizasyon prensipleriyle mümkün olmaktadır.

Mekan kavramını örgütlü ve organize edilmiş bir bütün olarak değerlendiren algı kuramları; her biri ayrı özellik ve kimliğe sahip olan parçaların birleşerek anlamlı bir bütün oluşturması üzerine temellenmektedir. Bu bağlamda Gestalt Kuramı, "bütünün kendisini oluşturan parçaların toplamından farklıdır" ilkesine dayanmaktadır (Atkinson 1965 ve 1995, Akt. Erkan, 1995 ve 2002). 19. yüzyıl başlarında ortaya atılan ve Koffman, Weitheimer ve Kohler tarafından geliştirilen Gestalt Kuramı, insanların algısal alanın bütünü üzerinde tutarlı ve anlamlı izlenimler oluşturduklarını ileri sürerek, bütünlüğün onu oluşturan parçalar değil, parçaların ne biçimde bir araya geldikleri ve aralarındaki ilişkiyi sorgulayan bir kurgu içinde ele alınması gerektiğine temellenmektedir (Günay, 2007). Gestalt Kuramı, mekana ilişkin belleğe kodlanan bilginin "kavrama" yoluyla gerçekleştirildiğini ortaya koymaktadır.

Bilginin kavranması sadece dış uyaranlarla değil, aynı zamanda bireyin nesnelere duyusal olarak gelen veriler ile verilerin kaynağı olan nesnelere arasında yapılan gruplamalar ile gerçekleşmektedir. Zihinde gerçekleşen gruplamaların nasıl yapıldığını ve yapılan gruplamanın mekansal algıyı nasıl etkilediğini ortaya koyan bu "algısal örgütlenme yasaları"; yakınlık (proximity), benzerlik (similarity), tamamlama (closure), kapalılık (closeness), devamlılık (continuity), şekil-zemin ilişkisi olarak sıralanmaktadır (İnceoğlu, 2010).

Dolayısı ile algılama; duyar aracılığıyla varlığı anlaşılan birtakım nesnelere, belli ilişki sistemleri içinde oturtularak anlamlandırılmaları sürecidir (İnceoğlu, 2010). Bu anlamlandırma bireysel belleğin oluşum sürecine benzer şekilde, bireyin küçüklüğünden itibaren zihinsel ve deneysel bir ilinti kurması ile gerçekleşir. Bir mekanın görsel olarak algılanması esnasında bireyin, belleğindeki geçmiş deneyim ve bağlamlara ilişkin bir çağrışım elde etmesine neden olan uyaran(lar), mekanın bellekte bıraktığı izler olmaktadır. Mekana ilişkin algı, mekanın fiziksel özelliklerinin yanı sıra mekanın hangi bağlam içinde değerlendirildiğine bağlı olarak oluşmaktadır. Dolayısıyla bireyin mekan algısı, sadece görsel algı yoluyla değil bireyin belleğinde geçmişte karşılaştığı her bir uyaranın özellikleri, anlamı ve geçmiş deneyimlerinin toplamı olmaktadır. Mekanda algılanmış olanları daha sonraki süreçte anımsayabilmek için "bellek" temel bir fonksiyon üstlenmektedir. Bu doğrultuda mekanı

algılayan bireyin mekana dair edindiği ilk imaj, büyük ölçüde bireyin mekanla olan ilişkisini oluşturan unsurlarla (deneyim, bireysel özellikler, mekanın özellikleri, vb) oluşmaktadır.

Bireyin çevreye verdiği tepkiler, çevresel elemanlar arasında kurulmakla birlikte bu öğeler arasındaki ilişkiler sonucu oluşan imaj; duyumlarla başlamakta ve anlamlandırma ile sona ermektedir (Lang, 1987). Bu bağlamda kentsel imaj, mekana ilişkin duygular ile geçmiş deneyimlerin bir bütünü olarak değerlendirilerek; edinilen mekansal bilgileri yorumlama ve davranışları yönlendirici bir etken olarak tanımlanmakta; bireylerin yaşadıkları mekanı algılanmasında ve kentsel kurgunun tanımlanmasında etkili olan imaj öğeleri; bölgeler/ dokular, yollar, kenarlar/sınırlar, odak noktaları ve işaret öğeleri olarak sınıflandırılmaktadır (Lynch, 1960).

1.2. Mekansal Kodlama

Bireyin mekan algısının tamamlandığı son aşama, mekanın kalıcı mekan belleğine kodlanması aşamasıdır. Mekanın kodlanması, mekana ait verilerin duyumsama ve yorumlanarak anlamlandırılmasından sonra, yapılacak tekrarlar ve geri getirme işlemleriyle uzun süreli belleğe aktarılmasıdır. Bireyin zihninde mekana ilişkin yapılan kodlama işlemi; bireyin yaşamı, eylemleri, aktiviteleri, kullanıcının mekanda devinimi, vb. fenomenleri içermekteyken, aynı zamanda mekanın ve mekana dair unsurların uzun süreli belleğe alınma sürecini de ifade etmektedir. Bellek üzerine yapılan bilimsel araştırmalar, mekana ilişkin edinilen görsel ve işitsel imgelerin yanı sıra edinilen deneyim, izlenimler, olaylar gibi bilgilerin; uzun süreli bellekte depolandığını ortaya koymaktadır (Subaşı, 1999).

Bu noktada kodlamayı pekiştirecek en önemli unsurlar; mekanın “**bağlamı**” ve mekanın bireyde oluşturacağı çağrışımlardır. Barındırdığı bağlam ölçüsünde bellekte “kalıcı” olan mekan algısı; mekanın kullanımı, kullanım süresi, mekanın niteliği ve mekan kullanıcısının bireysel özellikleri ile birleşerek kişi-bellek ve bellek–mekan ilişkisinin kurulmasına yardımcı olmaktadır (Özak, 2008).

Bağlam; algı sürecinin başında bilinçaltını harekete geçiren imgelerin seçilmesi ve yeni ilişkilerle ortaya konulmasında önemli bir çerçeve çizen kavram olarak tanımlanmaktadır (Kahvecioğlu, 1998). Zihindeki imgelerin hangi ölçüt ve yöntemle göre bilinç üstüne taşınacağını tarif eden bağlamın mekandaki etkisi; birey tarafından mekan içinde gerçekleştirilen aktivitelerin (yaşam, eylem, kullanıcının devinimi, vb.) yanı sıra mekanın kendisi haricinde bulunduğu çevre ve mekansal özelliklerin ortaya çıkmasıdır. **Çağrışım** ise,

açık veya örtük anlatımlı simge ya da uyarılar aracılığıyla, örtük eğilim, tutum ya da beklentileri bilinç düzeyine çıkarmaya yarayan yol olarak tanımlanmıştır. Bunun yanı sıra mekan ile içinde geçen yaşama ilişkin bellekte kalan izleri geri çağırma durumu, bireyin mekana ilişkin bilginin belleğe kodlandığı bağlam ile geri çağırıldığı bağlam arasında benzer ilişki kurduğu durumda gerçekleşmektedir.

Mekansal deneyimlerin zihinde oluşturduğu “mekansal bellek”, bireylerin o mekanlara ilişkin duygusal ve anlamsal deneyimleri sonucunda oluşmaktadır. Toplum için bir değeri ya da simgeyi ifade eden mekanlar, yapılar, vb. unsurlar, kolektif belleği oluşturan önemli bileşenlerdir. Bu yaklaşımda algılananın bir boyutunu *nesnenin kendisi* oluştururken diğer boyutu *anlamsal* boyuttur (Kahvecioğlu, 1998). Ancak kimlik kazanan ve kolektif bellekte yer etmiş olan bu mekanlarda bellek ile alakalı olabilecek küçük ölçekli ve öznel müdahaleler¹, toplumsal kimlik üzerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Kolektif bellekte kodlanan bir olgunun sonraki süreçte bellekten tekrar çağrılmasını sağlayan mekansal öğelerin istemli ya da istemsiz şekilde yok edilmesi, bireylerin yaşadıkları yere aidiyet hissi ile bağlanma ve sahiplenme durumunu ortadan kaldırmaktadır.

1.3. Mekansal Algılamayı Etkileyen Faktörler

Mekansal algılamayı yönlendiren bir diğer faktör grubu ise bireysel, fiziksel ve sosyal yapı özellikleri olarak sıralanabilmektedir.

Bireysel özellikler: kişilerin mekanları ne şekilde algıladıkları, nasıl gördükleri, duydukları, konumlandıkları birtakım ilişkilere nasıl tepki verdikleri, deneyimlerinde yaptığı birtakım karşılaştırmalara ve analizlere bağlıdır. Algıda seçicilik olgusuna benzer şekilde mekanı birey için “mekan” yapan, bireyin mekanla ilişkilendirdiği karakter özellikleri, bilgi birikimi, yaşam tarzı, değer yargıları, gereksinimler, vb. unsurlardır. “Kişinin ilgi alanlarının yer aldığı mekanlar ile sadece temel ihtiyaçlarını karşıladığı mekanlar, bellekte farklılık gösterir. Dolayısıyla birey için mekan, ilgi alanlarını gerçekleştirmediği ölçüde kalıcıdır” (Özak, 2008).

Bireyi birey yapan tüm karakteristik özelliklerinin yanı sıra mekanın bireysel bellekte uzun süreli olarak depolanmasını sağlayan fizyolojik özellikler de bulunmaktadır. Örneğin; cinsiyet ve bellek üzerine yapılan araştırmalarda, kadınların mekanla kurduğu duygusal bağın erkeklere göre daha güçlü olduğunu ve kadınların erkeklere göre daha fazla çocukluk anısı birik-

¹ Sokak adlarının değiştirilmesi, dokudaki değişimler, yapısal müdahaleler

tirerek, anların bellekten geri çağrılmasında daha başarılı oldukları sonucuna varılmıştır (Davis, 1999). Beynin fizyolojik yapısına ilişkin araştırmalar ise beynin nöron kaybının 30 yaşından sonra önemli ölçüde arttığına dikkat çekerek yeni bilgileri öğrenme ve hatırlama yeteneğinin 25-75 yaş arasında %50 oranında gerilediğini saptamıştır. Dolayısıyla orta yaş ve üstü dönemlerde bireyler geçmişe yönelik anılarını yakın dönemde yaşananlara göre bellekte daha ayrıntılı olarak hatırlamaktadır (Rubin, 2000).

Mekanı birey için özel, kalıcı ya da ayırt edici kılan anılar, mekanı çevreleyen yapıların şekil ve malzemelerinden çok mekan-zaman-insan arasındaki diyalektik ilişkiden doğmaktadır. Bu bağlamda karakteristik ve fizyolojik özelliklerinin yanı sıra mekanı birey için kalıcı kılan deneyim ve uzun süre mekanı deneyimlemek, mekanla kurulan bağı güçlendirmektedir. Mekana ilişkin deneyimi az olan birey, mekanın sadece genel özelliklerini ön plana çıkarırken, mekanı uzun süre deneyimleyen birey ise mekanı belli referans noktaları üzerinden bağdaştırarak tariflemektedir.

Fiziksel özellikler: kültürel ve sosyal çevreden elde edilen her türlü uyarı algılayan kişide belleğe kodlanan bir iz bırakmaktadır. Bu bağlamda mekansal kurguyu oluşturan yapısal ve doğal öğeler, bellekte kalıcılığı sağlayan fiziksel izleri oluşturmaktadır. Mekanı oluşturan fiziksel elemanın birey tarafından algılanmasıyla elde edilen duysal ve simgesel izler, semantik yaklaşımın bir sonucudur. Dolayısıyla bireyin belleğinde mekan, kişisel edimlerin yanında, taşıdığı mesajın mekansal öğelerle somut olarak ifade edildiğı “şematik” bir kurgudur.

Kahvecioğlu çalışmasında “mekansal bileşenlere ait algıların, kalitatif (renk, düzey, koku, vb) ve kantitatif (yoğunluk, büyüklük, süre, vb) özellikleriyle belleğe depolandığını” belirtmiştir (Kahvecioğlu, 1998). Görsel algı sürecinde elde edilen uyarıcı etkiler, görsel imgeleri ve mekana ilişkin bağlamları oluşturmaktadır.

Mekanı deneyimleyen kişinin mekanın kimliğı ile karşılıklı etkileşimi söz konusu olduğundan, birey açısından *ayrıntıyı fark etme* gelişmekte ve mekan kullanıcısı fark ettiğı ayrıntıları, herhangi bir çağrışımla geri getirmek üzere belleğine kaydederek mekanı kodlamakta ve kendisi için özelleştirmektedir.

Sosyal yapı özellikleri: Herhangi bir mekana ilişkin aidiyet hissi, insanların anlamlandırabildiğı alanlarda oluşmaktadır. Kolektif belleğı oluşturan ya da kolektif bellekte yer edinen belli toplumsal olgular (mekanlar, yapılar, olaylar, vb), mekan kullanıcısı bireyin önceden edindiğı deneyimlerin dışında, bulunduğı toplumun kültürü, sosyal değerleri gibi unsurların bütünü olmaktadır. Dolayısıyla bireyin mekanı algılamasındaki *fark etme / ayırt etme*

durumu yakın çevreye, yaşanan toplumdaki değerlere ilişkin simgelere yüklenen anlamlara göre değişkenlik göstermektedir.

Bireyin belleğinde mekana ilişkin yaptığı kavramsallaştırma, bireyin geçmişine ilişkin birikimi ve en önemlisi de içinde doğup büyüdüğü ve bir parçası olduğu toplumun değer yargıları etkisinde şekillenmektedir. Bu bağlamda çevreden alınan bilginin zihinde belli aşamalardan geçerek belleğe kodlanması sürecinde; mekandan alınan farklı düzey ve özellikteki bilgiler doğrultusunda kullanılan mekana yüklenen "anlam", birey ve sosyal çevre arasında devam eden/iç içe geçmiş dinamik bir ilişki ve bireyin belleğindeki imgelerin sonucu olarak oluşmaktadır (Özak, 2008).

Sonuç olarak; mekanın algılanması sırasında bireyin, yaşamı boyunca edindiği zihinsel ve deneysel edinimlere ilişkin bir çağrışım elde etmesine neden olan uyaranlar, mekanın bellekte bıraktığı izlere karşılık gelmektedir. Nesnelere ya da kavramlar arasında bağlam kurmaya yarayan tüm sosyal göstergeler, bellekte gerçekleştirilen "geri çağırma"/"hatırlama" işlemini kolaylaştırmaktadır. Dolayısıyla bellekte geri çağrışımı sağlayan tüm izler, çevreden alınan duyumun, imgelemenin ve bellekteki tüm birikimlerin sentezi olarak karşımıza çıkmaktadır.

2. Tuzla Köyiçi Bölgesi Kentsel Bellek Çözümleme Çalışması Sonuç Bulguları

Tuzla İlçesi İstanbul Metropolen Alanın doğu sınırında, Marmara Denizi kıyısında yer almaktadır. Marmara Denizi'nde 13 km. uzunluğunda kıyı bandına sahip olan Tuzla İlçesi, kuzey yönünde Ömerli İlçesuyu Havzası, güneyde ise Marmara Denizi olmak üzere doğal eşiklerle; doğu yönünde Gebze ve batı yönünde ise Pendik ilçeleri ile sınırlanmaktadır.

Şekil 1. Tuzla İlçesi'nin Metropol Alan İçindeki Konumu

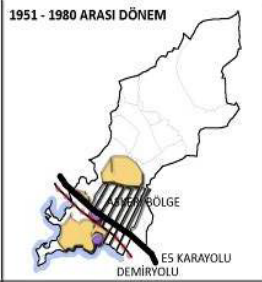
Şekil 2. Tuzla Köyiçi Bölgesi

Tuzla İlçesi'nin yerleşim çekirdeğini oluşturan Köyiçi Bölgesi ise eski kent dokusuyla bütünleşmiş; günümüzde de ilçenin geleneksel merkezi konumundadır. Tarihsel gelişim süreci içinde Rum ve Türk nüfus olmak üzere

farklı sosyal yapılara ev sahipliği yapmış olması, Köyiçi Bölgesi kent kimliğinin, tarihi ve kültürel miras açısından zengin bir yapıya sahip olmasında etkin olmuştur.²

Tuzla Köyiçi Bölgesi'nin gelişim süreci içinde en önemli kırılma noktası, mübadeleye konu olmasıdır. Mübadele sonrası kentsel gelişimi tetikleyen etkenler ve yerleşim makroformuna etki eden kırılma noktaları ise;

- **1924-1950 arası dönem:** nüfus artışı ve değişim yerleşme içinde nüfusun ihtiyacına yönelik ek donatılar ya da mevcut donatıların ihtiyaca yönelik fonksiyonel dönüşümler,
- **1951-1980 arası dönem:** bölgede kurulan fabrikaların ulaşım akslarına yakın yer seçmesi ve ulaşım ağının Köyiçi bölgesine yürüme mesafesinden uzak bir konumda yer alması, yerleşme gelişim yönünün kuzey yönüne sıçraması,
- **80 sonrası dönem:** metropoliten alan ölçeğinde verilen kararların (sanayi kuruluşları, tersaneler vb.) bölgede hızlı ve kontrolsüz bir nüfus artışı olmak üzere sıralanabilir (Şekil 3).

MÜBADELE ÖNCESİ DÖNEM	1924 - 1950 ARASI DÖNEM	1951 - 1980 ARASI DÖNEM
		
<p>İLK YERLEŞİMLER KÖYİÇİ VE AYDINLI BÖLGELERİNDE OLUP M.Ö. 5000' Lİ YILLARA DAYANMAKTADIR.</p> <p>- BİZANS İMPARATORLUĞU EGEMENLİĞİNDE BULUNAN BÖLGE 1402 YILINDA OSMANLI TOPRAKLARINA KATILMIŞTIR</p> <p>MÜBADELE ÖNCESİNDE RUM NÜFUS AĞIRLIKLIL KİYİ YERLEŞİM</p>	<p>1924 YILINDA MÜBADELE İLE GERÇEKLEŞTİRİLEN NÜFUS DEĞİŞİMİ</p> <p>- MÜBADELE İLE GELEN NÜFUSUN SULTAN İLAHMET CAMİİ ÇEVRESİNE VE KİYİ BÖLGESİNDEKİ MESKUN ALANA YERLEŞMESİ</p> <p>- ARTAN NÜFUS DOĞRULTUSUNDA İDARİ AÇIDAN CAMİİ VE POSTANE MAHALLELERİNİN OLUŞMASI</p> <p>DEMİRYOLU ULAŞIM BAĞLANTISININ KURULMASI</p>	<p>1951 - TUZLA'NIN KOCACELİ'DEN AYRILARAK KARTAL İLÇESİNE BAĞLANMASI</p> <p>1954 - TUZLA JEEP FABRİKASI'NIN KURULMASI</p> <p>1961 - PİYADE OKULU'NUN TAŞINMASI</p> <p>1962 - TUZLA PORSELEN FABRİKASI'NIN KURULMASI</p> <p>- KUZEY YÖNÜNDE SANAYİ İLE GELEN DÜZENSİZ YAPILAŞMA KİYİ BÖLGESİNDE İKİNCİ KONUT YAPILAŞMALARI</p> <p>- YAYLA MAHALLESİ VE İSTASYON MAHALLELERİNİN ORTAYA ÇIKMASI</p> <p>- ES KARAYOLU BAĞLANTISININ KURULMASI</p>

Şekil 2. Mübadele Öncesi ve Sonrası Dönemde Mekansal Değişim ve Gelişim (S.Sayar tarafından üretilmiştir)

² 1912 yılına kadar (*Rum*) balıkçı köyü özelliğini koruyan Tuzla Köyiçi Yerleşimi 1924 yılında Lozan Antlaşması gereği demografik yapısında değişimler yaşamıştır. Lozan Antlaşması ile 25 Ağustos 1923 tarihinde yürürlüğe giren Türk ve Rum nüfus mübadelesine ilişkin protokole göre; Türkiye sınırları içinde yerleşmiş Rum Ortodoks teba ile Yunanistan sınırları içinde yerleşmiş, Türk asıllı Müslüman tebanın (İstanbul Rum halkı ile Batı Trakya Türk ahalisi dışında) *mecburi* mübadelesine başlanması kararlaştırılmıştır (Öztürk, 2006).

2.1. Yöntem

Tuzla Köyiçi Yerleşmesi özelinde birey ile mekan arasında kurulan bağın, bellekten geri çağrılabilmesine yönelik ipuçlarının tespit edilmesine yönelik olarak mülakat, fotoğraf ile tespit ve yazılı – görsel doküman analizi gibi veri toplama yöntemleri kullanılmıştır.

“Mübadele” olgusunun Tuzla Köyiçi yerleşmesinin kolektif belleğinde önemli bir kırılma noktası olması nedeniyle çalışma alanında mülakat yapılan bireyler, “mübadil”³ ve “mübadil olmayan bireyler”⁴ olmak üzere iki farklı grup olarak belirlenmiştir. Bu bağlamda 1924 yılında mübadele ile Köyiçi Bölgesi'ne yerleşen bireylerin belleğindeki mekansal imgeler (alışkanlıklar, yer isimleri, çocukluk anıları, vb) ile mübadil olmayan kullanıcıların (Tuzla'ya mübadele dışında çeşitli nedenlerle göç eden ve haftasonu kullanıcı) günümüzdeki Köyiçi Bölgesine ilişkin mekansal algıları karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.⁵

Tuzla Köyiçi yerleşmesinin mekan belleğinin ortaya çıkarılmasına yönelik yapılan mülakat çalışmasında hedeflenen, “bellek – insan – mekan” arasındaki ilişkinin bellekte kalan mekansal öğeler üzerinden ortaya çıkarılmasıdır. Kullanıcılarla yapılan görüşmelerde sorulan sorular; mekan belleğini oluşturan öğeler ile bu öğelere etki eden faktörler olmak üzere iki grupta toplanmıştır. Mekan belleğini oluşturan öğelerin ortaya çıkarılmasında, Lynch'in kentsel imaj ve Gestalt'ın Algı psikolojisi parametreleri kullanılarak, bireylere

³ Mübadele ile yerleşmeye gelen birinci kuşak mübadillerin hayatta olmaması ve hayatta olan birinci kuşak mübadillere ulaşamaması nedeniyle tez çalışmasında “mübadil” ifadesi “ikinci kuşak” mübadiller için kullanılmıştır.

⁴ Mübadil olmayan kullanıcılar, haftasonu kullanıcıları ve Tuzla'da ikamet eden kullanıcılar olarak oluşmaktadır. Haftasonu kullanıcıları, Köyiçi yerleşmesini gününbirlik ve kısa süreli olarak ziyaret etmekte olup bu yönüyle Tuzla'da ikamet eden diğer kullanıcılardan ayrılmaktadır.

⁵ Tuzla Köyiçi'nde yaşayan mübadil bireylerin süreç içinde yerleşmeden ayrılması ve çok az sayıda o dönemi yaşanan olması nedeniyle mülakat çalışması kapsamında görüşülen mübadil kullanıcı sayısı on altı kişi ile sınırlı kalmıştır. Verilerin karşılaştırılabilmesi açısından mübadil kullanıcılara eşit sayıda mübadil olmayan kullanıcı belirlenerek toplamda otuz iki kişi ile ayrıntılı, açık uçlu soru kümelerinden oluşan mülakat tekniği ile görüşme yapılmıştır. Araştırmada görüşme yapılan mübadil kullanıcıların on ikisi kadın, dördü erkek; mübadil olmayan kullanıcıların ise onu kadın, altısı erkektir. Mülakata katılan mübadil kullanıcılar, ikinci kuşak mübadiller olmakla birlikte; ondördü 45 yaş ve üstü, ikisi ise 25-44 yaş aralığındaki bireylerden oluşmaktadır. Bellek ve yaş grubu ilişkine benzer şekilde mekanı deneyimleme süresinin de belleğin geri çağrılmasındaki belirleyici rolü göz önünde bulundurularak, mülakat yapılan bireylerin mekana ilişkin uzun ve kısa süreli deneyimleri karşılaştırmalı olarak ele alınmıştır. Bu nedenle mekanı uzun süre deneyimleyen 45 yaş ve üstündeki mübadil kullanıcılar ile mekanı kısa süre deneyimleyen onüçü 25-44 yaş arası, üçü ise 45 yaş ve üstü mübadil olmayan kullanıcılarla görüşmeler yapılmıştır.

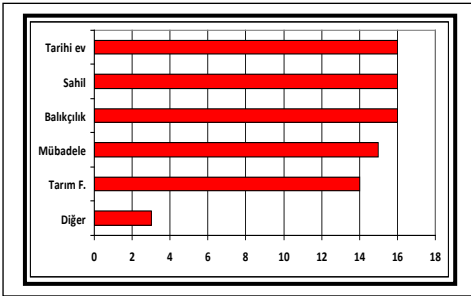
yerleşme sınırı, kimliği ve imaj öğelerine ilişkin sorular sorulmuştur. Mekan belleğine etki eden faktörlere ilişkin sorular ise süreç içinde mekansal değişimi tetikleyen dinamikler ve değişimin (dönüşümün) bireylerde yarattığı farkındalık üzerinden oluşturulmuştur.

2.2. Tuzla Köyiçi Bölgesi'nde Mekan Belleği ve Öğeleri

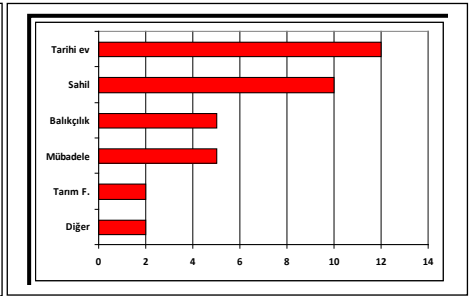
Mekan ve bellek arasındaki ilişkinin sorgulandığı mülakat çalışmasından elde edilen cevaplar/ yorumlar, fizik mekana yönelik fotoğraf, halihazır harita, vb. verilerle çakıştırılması sonucunda Tuzla Köyiçi Bölgesi'nin mekan belleği; yerleşme kimliği, sınırlar, imaj öğeleri, toplanma-dağılma noktaları, kıyı kullanımı başlıkları doğrultusunda sınıflandırılarak, kullanıcıların belleğindeki izler, mekana ilişkin algıları üzerinden değerlendirilmiştir.

Yerleşme Kimliği: Yerleşme kimliğine yönelik hazırlanan mülakat soruları ile Köyiçi bölgesinin "kıyı kimliğinin" oluşmasında etkili olan bileşenlerin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Mübadil kullanıcılar ile mübadil olmayan kullanıcılara yerleşme kimliğini belirleyen öncelikli bileşenlerin belirlenmesi amacıyla kimliğe ilişkin açık uçlu ve çoktan seçmeli sorular uygulanmıştır. Bu doğrultuda kullanıcılardan Köyiçi Bölgesi'ni tanımlarken kullanacakları mekansal (tarihi yapılar, sahil bölgesi), sosyal (mübadele), ekonomik (balıkçılık, tarım faaliyetleri) bileşenleri belirtmeleri istenmiştir.

Mübadil kullanıcıların %98'i yerleşme kimliği tanımında tarihi ev, sahil bölgesi, balıkçılık, mübadele, tarım faaliyetleri olmak üzere mekansal, sosyal ve ekonomik bileşenlerin tamamını kullanırken, mübadil olmayan kullanıcıların %81'i mekansal bileşenleri (tarihi yapı, sahil bölgesi), %18'i sosyal ekonomik bileşenleri (mübadele), %1'lik kısmı ise ekonomik bileşenleri⁶ kullanmıştır (Grafik 1 ve 2).

Grafik 1. Kimlik bileşenleri (mübadil)

Grafik 2. Kimlik bileşenleri (mübadil olmayan)

⁶ Ekonomik bileşenler kapsamında sadece "tarım faaliyetleri" belirtilmiş olup "balıkçılık faaliyeti" kimlik bileşeni olarak tercih edilmemiştir.

Mübadillerin kimlik tanımında tarihsel süreç, balıkçılık-kıyı ve tarım yerleşmesi kimliğini öne çıkaran vurgular çok daha yüksek bir oranda yer alır; mübadil olmayan kullanıcıların tanımladığı kimlik bileşenlerinde bu vurguların önemini azalttığı, tarihi yapılara odaklanıldığı izlenmektedir.

Yerleşme kimliğine yönelik yapılan tanımlamalar; mübadele sürecinin Köyiçi Bölgesi'nin kırılma noktası ve yerleşme kimliğinin oluşmasındaki en önemli faktörlerden biri olduğunun göstergesidir. Bu süreçte tanık olan mübadil kullanıcıların kimlik algısı, mübadele öncesi Rum nüfusun yaşam alışkanlıkları ile mübadele ile bölgeye yerleşen Türk nüfusun kendine özgü yaşam alışkanlıklarının birbiri üzerine eklenmesiyle oluşmuştur. Kıyı bölgesinden kopuk gelişen yeni yerleşim alanlarında Köyiçi'ne ilişkin herhangi bir kolektif belleğin oluşmaması nedeniyle mübadil olmayan kullanıcıların Köyiçi yerleşmesine ilişkin kimlik tanımı ise gününbirlik ihtiyaçlar ve bunlarla ilgili alanlar doğrultusunda şekillenmektedir.

Günümüzde mülk sahiplerinin ilgisizliği nedeniyle yıkılma süreci ile karşı karşıya olan yapılar, aynı zamanda yerleşme kimliğini devamlılığını tehdit etmektedir. Mekandan koparak bir "yer" haline gelen ve kimlik kazanan bellek mekanlarının yanı sıra kimliğin bir ögesi olan tarihi yapılar, Köyiçi bölgesinin mekansal dokusundaki hızlı değişim sürecinde dokudaki okunabilirliğini kaybederek, kolektif ve mekansal belleğe ilişkin referans olma özelliklerini yitirmektedirler.

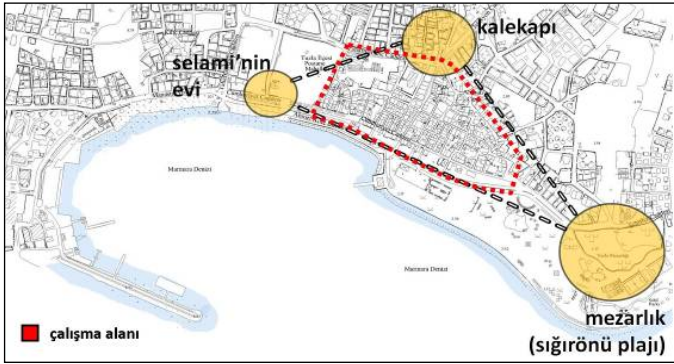
Tuzla Köyiçi yerleşmesine ilişkin bir çok yer ismi bulunmakla birlikte günümüzde bu mekanlar, mübadil olan ve olmayan kullanıcılarca aynı isimlerle tanımlanmaktadır. Mübadil kullanıcılar tarafından belirtilen yer isimlerinin, mübadil olmayan kullanıcılar tarafından da biliniyor olması kalıcı mekan belleğinin, mekan öğelerinin yanı sıra sözel imgeler ve kişi adlarıyla bağdaştırılarak günümüze aktarıldığının bir göstergesidir. Kubalı'nın (Çiftçinin) Kahvesi, (Topal) Selami'nin Evi, Molla Ali'nin Evi, Çırak Sali'nin Evi'nin yanı sıra günümüzde dolgu alanına katılan ancak 1980'lere kadar plaj alanı olan Sığırönü Plajı ve dolgudan önce denize uzanan iskeleler üzerinde bulunan Mafeller, mübadiller tarafından en çok tekrarlanan yer isimleridir. Geçmiş, bugün ve gelecek arasında bağlantı kuran bu mekanlar, kent kimliğinin devamlılığını sağlayan "bellek mekanları"dır (Assmann, 2001). Bu mekanlar, kentsel belleğin bir zenginliği olarak günümüzde de toplanma-dağılıma noktası özelliğini sürdürmektedir.

Sınırlar

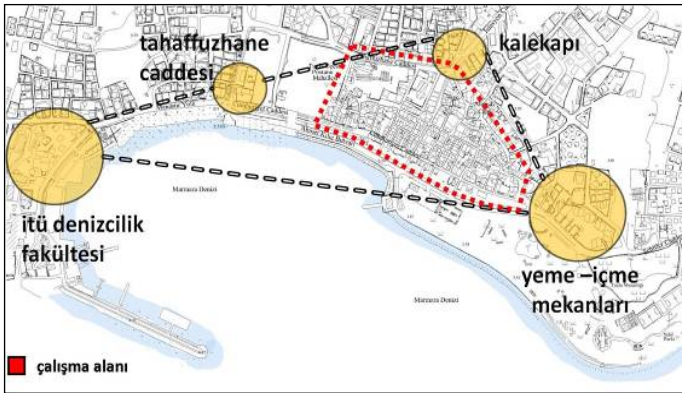
Mekanın algılanmasına dair kişilerin deneyimleri sonucu oluşan zihinsel şema, hiyerarşik bir düzende ve çevreyle ilgili bilgi yüklenmiştir. Bu noktada sınır kavramı, mekanı insanın zihninde belirginleştiren, okunabilir kılan ve

organize eden bir işlevi üstlenmektedir. Tuzla Köyiçi Bölgesi'nde yerleşme sınırına ilişkin yapılan tanımlar, kişilerin mekanda geçirdikleri zaman ve mekana ilişkin deneyimine bağlı olarak farklılık göstermektedir. Mekan kullanımı, kullanım süresi ve kullanıcı profiline her kullanıcı grubunda farklılık göstermesi, yerleşme sınırına ilişkin yapılan tanımlamada farklı yerleşme sınırlarını ortaya çıkartmıştır.

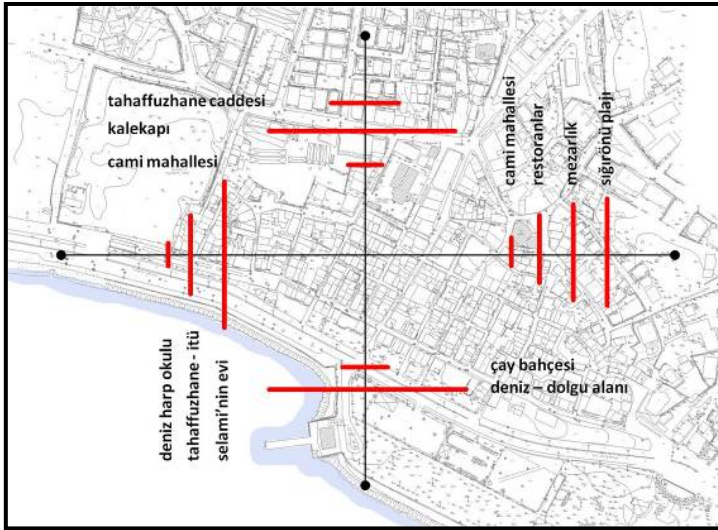
Kullanıcılara yerleşme sınırına yönelik çizdirilen zihinsel şemada, mübadil kullanıcıların tarif ettiği sınır, kuzey- güney ve doğu-batı aksında tanımlı ve sit alanı sınırı ile uyumlu olduğu ve mübadillerin yerleşim sınırlarını belirlerken referans olarak gösterdiği noktaların genellikle sivil mimari örnekleri ve odak noktaları olduğu tespit edilmiştir. Bu bağlamda mübadil kullanıcılar "yerleşme sınırını" mübadele ile oluşan geçmişten günümüze taşıdıkları mekan belleği üzerinden, mübadil olmayan kullanıcılar ve haftasonu kullanıcıları ise Köyiçi yerleşme sınırını ilgi alanları ve temel ihtiyaçlarını karşıladıkları alanlar üzerinden tanımlamaktadır (Şekil 4a, 4b, 4c).

Şekil 3a. Mübadil kullanıcıların sınır tanımları

Şekil 4b. Mübadil kullanıcıların sınır tanımları

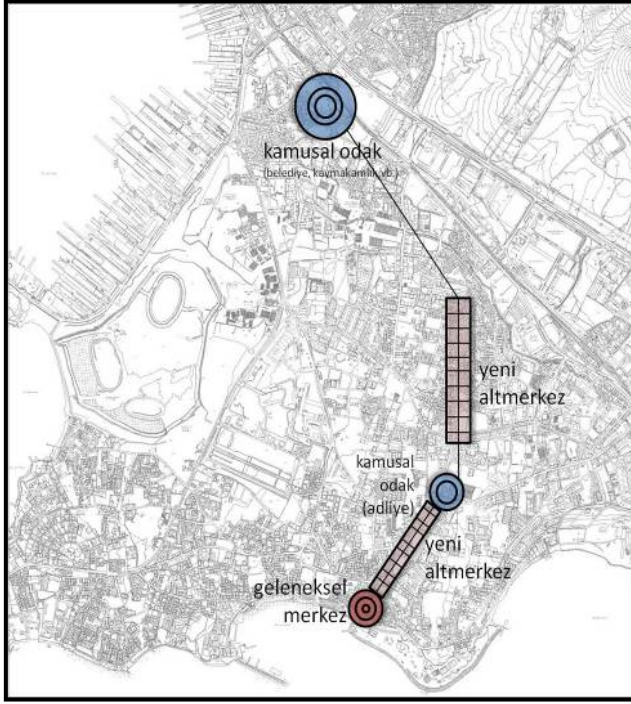
Şekil 4c. Mübadil ve mübadil olmayan kullanıcıların sınır tanımlamalarının yoğunluk grafiği

Donatı Alanları

Yerel ölçekte hizmet veren geleneksel merkezlerin, hızlı kentleşme süreçlerinin öngördüğü fonksiyonlara altyapı ve alansal büyüklük açısından olanak tanımaması, yeni alt merkez oluşumlarını gündeme getirmiştir. Tuzla İlçesi'nin geleneksel merkezi konumunda olan ve yerleşimin kimlik değerini oluşturan "yerel unsurları" barındıran Köyiçi Bölgesi de benzer bir süreçle karşılaşmaktadır. Özellikle 1980 sonrası dönemde üst ölçekli kararların (sanayi alanları, tersane bölgesi vb.) tetiklediği nüfus artışı, Köyiçi Bölgesi'nde yeni yapısal değişimleri meydana getirmiştir. Köyiçi mevcut fiziksel yapısının yeni işlevlere olanak sağlamaması, yönetim, denetim, vb. hizmetlere yönelik donatı alanlarının geleneksel merkez dışına çıkmasına neden olmuştur. Geçmiş dönemlere ait halihazır haritalar ile günümüzdeki mekansal veriler karşılaştırıldığında; bu düzenlemelerin, Köyiçi mevcut geleneksel yapısında işlevsel değişim, yaşam kalitesinin düşmesi ve terk edilen yapılarla yol açtığı anlaşılmaktadır.

Köyiçi bölgesine ilişkin hazırlanan koruma amaçlı imar planı kararları, bu süreci destekleyecek şekilde donatı alanlarının Köyiçi yerleşmesinden de-santralize edilmesini yönlendirici niteliktedir. Kentsel gelişim süreci içinde Cumhuriyet Caddesi üzerinde yoğunlaşan ve kentsel bellekte yer eden donatı alanlarının, imar planı kararları kapsamında ticaret ağırlıklı bir yapıya dönüştürülmesi öngörülmüştür (Şekil 5).

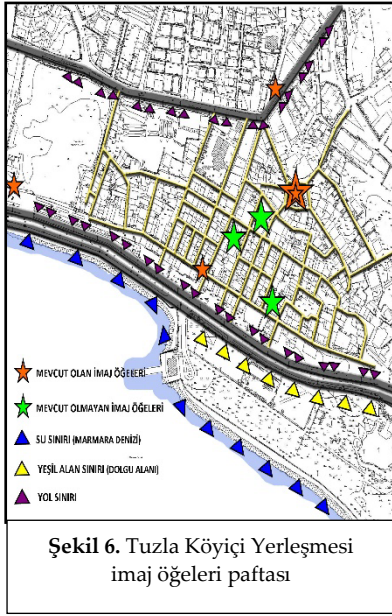

Şekil 5. Geleneksel merkez ve yeni alt merkezler

Sonuç olarak artan nüfusun ihtiyaç duyduğu yönetim, sağlık, eğitim vb. yeni işlevlerin yeni alt merkezlerde çözülmesi, kullanıcıların geleneksel merkezi kullanma nedenlerini ortadan kaldırarak, kentlerin geçmişleri ile gelecekleri arasındaki bağı temsil eden geleneksel merkez dokusunda önemli kayıplara neden olmaktadır. Tarihi doku ile organik bağını sürdüren geleneksel merkezlerin varlığını sürdürülebilir kılmak, kentlerin kimliği ve kolektif belleğin devamlılığı açısından önem taşımaktadır.

Yerleşme kimliğine referans veren cami, hamam, vb. yapılar gelişen toplumsal ilişkiler üzerine kurulan ortak bir yaşamın simgesi niteliğindedir. Dolayısıyla bu yapıları koruma sorunu, geçmiş dönemin bileşenleri üzerine kurulu olan kolektif belleğin gelecek yıllara aktarılamama kaygısını beraberinde getirmektedir. Köyiçi bölgesinde bulunan hamam kalıntılarının üzeri tamamen kapatılarak, üzerinde günübürlük ihtiyaca yönelik ticaret birimlerinin oluşturulmuştur. Bizans dönemine ait olan ve yapılan uygulamalar sonucu kolektif bellekteki izleri silinen hamam alanına ilişkin mekansal düzenlemenin “Ab-u Hayat” olarak tanımlanması, yerleşmedeki kolektif belleğin “yapay” olarak yeniden canlandırılma çabası olarak algılanmaktadır.

İmaj Ögeleri: İmaj; bir kentin kentte yaşayanlar tarafından algılanmasını sağlayan, yerleşmenin arımsanmasında önemli rolü olan bir kavramdır (Lynch, 1960). Bu bağlamda insan, çevre ile iletişim kurabilmek için şehrsel imaj öğelerini araç olarak kullanmaktadır. Dolayısıyla bu öğeler, toplumsal önemi ve anlamı olan; yerleşmenin halk tarafından algılanmasını sağlayan en önemli unsurlardır. Tuzla Köyiçi Bölgesi imajını oluşturan öğeler; dini yapılar, çeşmeler ve hamam yapısı, tahaffuz-

hane binası gibi yerleşimin farklı dönemlerine referans veren işaret öğeleri bağlamında ele alınmıştır. Bu doğrultuda; imaj öğelerinin yerleşme dokusundaki okunabilirliği kullanıcılar üzerindeki yönlendirici etkisi ve farkındalık açısından sorgulanarak yerleşime kimlik kazandıran işaret öğeleri, yapılan mülakat çalışmalarından çıkan sonuca göre günümüzde mevcut olan ve mevcut olmayan öğeler olarak gruplandırılmıştır (Şekil 6).

Kullanıcıların belleğinde kalan ancak günümüzde varlığını sürdüremeyen kilise ve hamam yapılarının varlığı mübadil kullanıcıların kişisel fotoğraf arşivinin yanı sıra İstanbul Yenileme Alanları Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu ar-

şivi ile desteklenerek ortaya çıkarılmış olup mübadele sonrası yaşanan demografik değişimin bu yapıların işlevini yitirmesine⁷ neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Günümüzde mevcut olan imaj öğeleri (Sultan I. Ahmet Camii, Çeşmeler, Tahaffuzhane Binası) ise ağırlıklı olarak mübadele sonrası dönemde yeni demografik yapının ihtiyaçları doğrultusunda şekillendiği ortaya çıkmaktadır.

Mübadele sürecinin beraberinde getirdiği sosyal dönüşümün fizik mekandaki etkileri; imaj oluşturan yapılarının dönüştürülmesi ya da yıkılarak ihtiyaca uygun yeni yapı yapmaya elverişli alanlar üretilmesi doğrultusunda

⁷ Mübadil kullanıcılar İstasyon Caddesi üzerinde yer alan Rum kilisesinin mübadelenin gerçekleştirildiği 1924 yılı ve sonrasında bir dönem cami olarak işlevlendirildiğini; daha sonraki süreçte ise bu özelliğini yitirerek kına, düğün v. b. organizasyonlara ev sahipliği yaptığını belirtmiştir

gerçekleştirildiği saptanmıştır. Bu doğrultuda yerleşiminin farklı dönemlerine referans veren bu öğelerin niteliği, yerleşme için sadece fiziksel bir anlam taşımadığını; kolektif bellek içerisinde kültürel ve toplumsal kodları da içerdiğini ortaya koymuştur.

Odak Noktaları

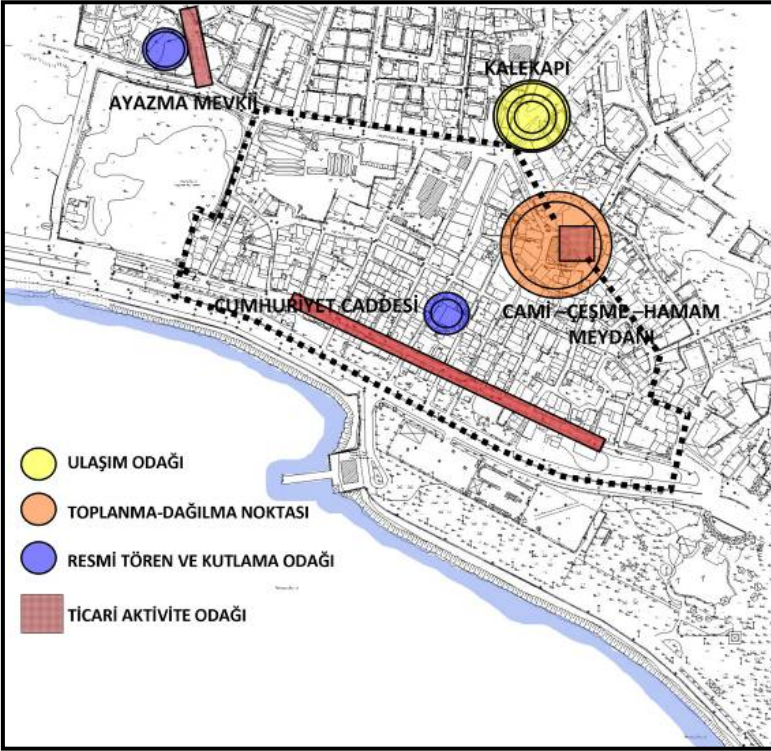
Lynch'in kentin okunabilirliği ve imgesi açısından ele aldığı bileřenler⁸den biri olan düğüm noktaları / odak noktaları; ulaşım ağı merkezi, ticaret, pazarlama, rekreasyon, resmi kutlamalar gibi kentte birçok insan etkinliğinin bir arada gerçekleştirildiği yerler olarak tanımlanmaktadır (Lynch, 1960).

Her biri kamusal bir mekanı tarif eden odak noktalarının; bireyler tarafından nasıl anlaşıldığı, bireylerin nasıl seçtikleri, neler yaptıkları, ne tür etkileşimlere girdikleri ve hangi aktiviteleri gerçekleştirdikleri (Erdönmez ve Akı, 2005) konusu, odak noktalarının yerleşme dokusu içindeki kimliğinin belirleyici unsurlarıdır. Bu çerçevede Köyiçi yerleşim dokusunda yer alan odak noktaları, kullanıcıların gerçekleştirdikleri aktivitelere göre sınıflandırılmıştır (şekil 7).

Köyiçi yerleşim dokusunda yer alan odak noktaları, mülakat yapılan kullanıcılar tarafından ulaşım, ticaret aktivitesi ve kutlama (düğün, tören vb.) alanları olmak üzere üç grupta toplanmıştır. Kalekapı geçmiş dönemlerden itibaren önemli bir buluşma noktası ve ana ulaşım akslarının kesişim noktası olarak nitelendirilirken, geçim kaynağı ağırlıklı tarım olan yerleşmenin pazar alanları, ekonomik aktivite mekanı olarak tanımlanmaktadır. Çocukluk dönemi 1960 yılına kadar olan bireyler ise belleklerindeki toplanma-dağılma noktaları olarak düğün, kına, eğlenceleri, oyun mekanları olarak nitelediği sokak mekanını tarif etmektedir. Tahaffuzhane Caddesi üzerinde yer alan ve Ayazma olarak adlandırılan alanın mübadele öncesinde bölgede yaşayan Rum kesimin kullandığı bir kiliseyi barındırdığı, mübadele sonrası ise kilise yapısının yıkılarak alanın işlevsiz bırakıldığı bilinmektedir. Mübadil kullanıcılar, mübadele sonrasında alansal büyüklüğü ve üzerinde yapı barındırması sebebiyle bu alanın resmi tören kutlamaları ve bölgeye gelen devlet erkanının halka sesleniş konuşmalarını gerçekleştirdiği alan olarak kullanıldığını belirtmiştir. Günümüzde işlevsiz olan Ayazma, mübadillerin geçmişlerine ilişkin imgelerini yeniden canlandırmak istedikleri mekan olarak tanımlanmaktadır.

⁸ Kentsel imajı oluşturan bileşenler: yollar, kenarlar / sınırlar, dokular / bölgeler, odak noktaları, işaret öğeleri (Lynch, 1960)].

Kına Gecesi, Düğün, vb. kutlamaların ise sokak aralarında gerçekleştirildiği belirtilmiş olup damat traşı, düğün eğlenceleri, vb. aktivitelerin yerleşmenin sosyal yaşamına ilişkin ipuçları veren ve sokak mekanında gerçekleştirilen aktivitelerin bir parçası olduğu ifade edilmiştir. Ancak kullanıcıların Köyiçi yerleşmesinden ayrılmasına neden olan ve yukarıda ifade edilen sorunlar; yerleşme kimliğine girdi veren ve sosyal yaşamın mekanı olan sokakların bu niteliğini kaybetmesine, yerleşme içinde mevcut olan yüz yüze ilişki ölçeğinin yok olmasına neden olmuştur.

Şekil 7. Tuzla Köyiçi Yerleşmesi odak noktaları

Kıyı Kullanımı

Deniz ve karanın buluştuğu, zengin doğal kaynakları, biyolojik çeşitliliği bünyesinde barındıran kıyı alanı, tıpkı bugün olduğu gibi geçmişte de insan yaşamının odaklandığı mekanlar olarak tanımlanmaktadır (Duru,2003). Yerleşme kültürünün evrimi açısından değerlendirildiğinde, insan yerleşmelerinin başlangıç noktası niteliğindeki kıyı, aynı zamanda kentsel kimliğin belirleyicisi rolündedir. Kıyı ve kıyıya dayalı kültürel bileşenler; kentin coğrafi içeriği, kültürel düzeyi, yapılaşmış çevresi ve yerel geleneklerinden hareketle

tanımlanan kentsel kimliğin belirleyicisi olarak karşımıza çıkmaktadır (Kılıç, Akın ve Yerliyurt, 2006).

Tuzla Köyiçi Bölgesi'nin "su" öğesi ile ilişkisi, günümüzde yerleşim kimliği olarak tanımlanan birçok bileşenin (balıkçılık, deniz kahveleri, iskeleler, vb.) çıkış noktasını oluşturmaktadır. Fizik mekanın yanı sıra sosyal ve ekonomik yapının şekillenmesinde belirleyici olan kıyı ve kıyıya dayalı kullanımlar, Köyiçi Bölgesi'nin "balıkçı köyü" ya da "sahil kasabası" olarak tanımlanmasına olanak sağlamıştır. Kıyı kullanımına ilişkin yöneltilen sorularda, Köyiçi yerleşmesinin kıyıya yabancılaşma sürecinin irdelenmesi ve bu sürecin kıyı-insan ilişkisine olan etkilerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Mübadil kullanıcılar tarafından geçmiş ve günümüz kıyı kullanım amacına yönelik yapılan karşılaştırmada; kıyı alanının geçmiş dönemde % 97 oranında yüzmek amaçlı, %3 oranında ise balıkçılık faaliyetlerine yönelik kullanıldığı belirtilmiştir. Yapılan görüşmelerde mübadil kullanıcıların üzerinde yoğunlaştığı en önemli nokta; bir "kıyı yerleşmesi" olarak ortaya çıkan Köyiçi Bölgesi'nin "su" ile ilişkisini koparılmasıdır.

Kıyı alanının günümüzdeki kullanımına ilişkin yapılan görüşmelerde mübadil ve mübadil olmayan kullanıcılar tarafından % 87 oranında sadece gezi amaçlı kullanıldığı ifade ederken; mübadil olmayan kullanıcılar kapsamında değerlendirilen hafta sonu kullanıcıları ise kıyı alanını, yeme-içme mekanlarının ziyaret edilmesi doğrultusunda kullandıklarını belirtmişlerdir. Kıyı alanı işlevine yönelik verilen cevaplar, geçmiş dönemlerde ekonomik geçim kaynağı ve aynı zamanda yaşayanların birlikte vakit geçirdikleri buluşma noktası niteliğindeki kıyı alanının; 1982 ve 1997-1998 yılları arasında yapılan kıyı dolgu alanı uygulamasına işaret etmektedir. Söz konusu uygulama, mübadil kullanıcıların kıyı makroformundaki değişime yönelik dikkat çektiği en önemli uygulama olmakla birlikte denizle doğrudan ilişki içinde olan yapıların kıyıdan koparılmasına neden olduğu vurgulanmaktadır (Fotoğraf 1 ve 2).

Hem bir imaj öğesi hem de ekonomik geçim kaynağı niteliğindeki "su" öğesi kıyı yerleşmesi kimliğinin ana unsurudur. Yerleşme için doğal bir sınır öğesi olan **kıyı alanı**, kalıcı mekan belleği unsurlarından biri olarak ortaya çıkmaktadır. Kıyı alanına ilişkin en önemli hatırlamaların; deniz kahveleri, iskeleler, denize girme aktiviteleri gibi kıyıya dayalı kullanımlar üzerinden gerçekteştiği saptanmıştır. Ancak kıyı alanına yapılan müdahalelerin, süreç içinde yerleşmenin su öğesi ile temasını kopararak kolektif belleğin sürekliliğini tehdit eden bir etken haline geldiği gözlenmiştir.

Foto 1. Dolgu alanı öncesinde kıyı – yerleşme ilişkisi, **Foto 2.** Tuzla sahil dolgu alanı (S. Sayar arşivi)

Sonuç ve Değerlendirme

Araştırmada görüşülen bireylerin Köyiçi Yerleşmesi'ne ilişkin anlatımları, geçmişe yönelik uzun süreli bellekte kodlanan mekansal verilerin geri çağırılması olarak nitelendirilebilir. Bellek, birey ve mekan ilişkisinde ortaya çıkan sonuç; bilgilerin bellekte kalıcılığının sağlanması ve “hatırlanmasının”, bireylerin mekana ilişkin verileri belleğinde ilişkilendirdiği, karşılaştırdığı ve eşleştirdiği durumlarda mümkün olduğudur. Bireylerin belleğindeki mekansal verilere ilişkin çağrışımları yakalayamadığı durumda ise “bireysel unutuş” gerçekleşmektedir.

Mülakat yapılan tüm bireylerde Tuzla Köyiçi'nin “sahil kasabası” ve “kıyı yerleşmesi” algısının günümüzde sürdürüldüğü dikkat çekmektedir. Ancak yerleşme makroformunun değişimi ve gelişimini etkileyen plan kararları, ulaşım kararları vb. etkenler, yerleşmenin kıyıya erişilebilirliğini ve suya dokunabilirliğini azaltıcı etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bireylerin mekanın/ yerleşmenin geçmişindeki toplumsal ve kültürel göstergeleri / sembolleri doğru biçimde algılamaları, kolektif belleğin gelişmesi ve zenginleşmesi açısından önem taşımaktadır. Ancak kentsel mekana yapılan, “şimdiye” odaklanan bilinçli ya da bilinçsiz müdahaleler, hatırlama ve süreklilikten çok unutma biçiminde yapılarak bireysel ve kolektif belleğin zayıflamasına neden olmaktadır.

Bireylerin belleğinde biriktirilen ve birbirleri ile ilişkilendirilen tüm veriler fizik mekanda birer referans noktasına sahip olmaktadır. Bu çalışma ile bireylerin mekana ilişkin anılarına referans olan öğelerin geleceğe aktarılması-

nun gerekliliği ortaya konulmaktadır. Geçmiş, bugün ve gelecek arasında mekanın kullanıcı tarafından kurulabilecek bağlantılar, bireylerin mekana ilişkin “yer” ve “aidiyet” duygusuna sahip olmalarına olanak sağlayacaktır.

Bu doğrutuda özellikle Köyiçi Bölgesi’nde “suya dayalı aktivitelerin” geliştirilerek günümüzde karayolu odaklı ulaşım alternatif olarak bir kıyı yerleşmesi olan Tuzla İlçesi’nde deniz ulaşımının yeniden hayata geçirilmesi gerekmektedir. Unutulmamalıdır ki; Köyiçi yerleşmesine ilişkin kolektif belleğin korunması ve saklanması, bireylerdeki “kıyı” algısının sürdürülebilirliği ile mümkün olmaktadır.

Extended Abstract

The Interpretation of Spatial Variation/Differentiation of Tuzla Köyiçi District in Context of Collective Memory and Perception of Urban Space

Seçil Sayar Avcıoğlu
Yıldız Technical University

Oya Akın
Yıldız Technical University

Memory concept is expressed as the ability to keep understanding alive through the concepts such as experience, sensation, impression, perception with its general framework. The common sense considering the general definition of memory is that; it is not only composed of past, but also it is the overlap of the images that stored past, events or individuals by correlating them which will be stored at the present or future periods.

Many of the theorists working on memory and the memory of the society where the individual lived cannot be independent and perceived by the individual meaning them noting that this information is placed in memory in the social context; all separated or severed human relations take place within the social context of the individual, whether advocates the formation of memory. In other words, the "memory" how if you move individually moved, but that memory is becoming a social relationship network in the nature and the socialization process (Halbwachs, 1992).

The memory concept that is more associated with the process of experienced makes sense relating with the "living space" unlike the abstract time. The scientific research on memory, visual and auditory images acquired as well as the experience of the place, impressions, information events, such as it suggests that long-term storage in the memory (Subaşı, 1999). During a space perceived as individual visual stimuli that lead to obtaining an association on past experience and the context in memory, space is left traces in memory. Perceptions of space are defined that space consists of physical

properties depending on which evaluated in context. The perception of space in people, the venue for the first time and short-term experience of environmental data obtained through conscious or unconscious during the experience of the physical properties of space and sensations, needs, expectations and so on. It occurs due to the effect (Göregenli, 2010).

In other words, the matter brought in to time the feeling of life experience, is the traces of the features belong to space, left in the memory (Nora, 2006). The tangible traces existing in the space and containing the feature of the past point out the formation of the "space memory", in the minds of individuals who are the user of the space, by merging with the individual, social, historical, cultural values and so on. The memory and the space correlation is not solely the memories accumulated in the space in time, it also involves the emotional tie formed between the space and the individual together with the memories. The traces of space left in the memory; subsist through several representations, indicators, symbols and via the interaction and communication of the social groups underlying the formation of collective memory as well. Therefore, memory is not an ability; it is determined by the current social circumstances. (Assmann, 2001 and Halbwachs, 1992).

Therefore, enabling the collective recollection of the most important elements of social / public representations that shape collective memory and collective memory forms the basis of "partnership" and "belonging" which brings a sense of nurturing and symbols. Protecting the common identity, which is a historical continuity and meaningful to those living in "place" that is associated with the collective memory. Space common past through these symbols that references to be correlated is embodied through space. Memories accumulated in the collective memory, events, contacts, etc are the set of reference points in space and that the scale of space, common areas bearing the scars of the values recognized by the society and strengthen retrievability for collective memory.

A winning identity for the community and may be associated with memory in areas that have in the collective memory and subjective small-scale interventions, have a negative impact on social identity. A collective phenomenon which is encoded in memory, allowing recalled from memory after the process of voluntary spatial elements or destruction involuntarily, to connect with the feeling of belonging to the place where individuals live and eliminates the ownership situation.

Given these definitions, the scope of the study is to reveal the connection between the space and the collective memory which is occurred as a result of cultural heritage produced by civic throughout generations. It is also to draw

attention the issue of extermination of ownage, binding and sense of belonging due to eradication of the spatial components coded in collective memory voluntarily and involuntarily, individuals accumulated in the memory ; items that reference the memories of the place and the people associated with each other is to demonstrate the need to transfer the future.

The study is analyzed under the two main titles of conceptual and case study inferences. In the first part of the study, the components of “urban memory” is described by linking the space to memory and the collective memory concepts that will be referenced to the case study. In the second part, spatial alterations are interpreted over traces left in the memories of living people by means of interviews, detection and observation techniques within the scope of memory- perception and space phenomena in İstanbul Tuzla Köyiçi settlement. Tuzla Köyiçi targeted in the study to uncover the spatial memory of the settlements; "memory - human - space" left in memory of the relationship between the spatial elements is revealed through.

This study reveals the connection between space and the collective memory which is occurred as a result of cultural heritage produced by civic throughout generations and is based on being the main indicator of the collective memory “the reason why people live in the city”. The issue wished to emphasize, the settlement identity and the memory should be sustainable as the prerequisite of the transmission of collective memory to the next generations and understanding the effect of each type intervention made in the lack of awareness of past on the memory.

Kaynakça/References

- Anderson, B. (2007). *Hayali cemaatler*, Çeviren: İskender Savaşır, Metis Yayınları, İstanbul.
- Assmann, J. (2001). *Kültürel bellek: Eski yüksek kültürde yazı, hatırlama ve politik kimlik*. Çeviren: Ayşe Tekin, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Atkinson, R. C. ve Shiffrin, R. M. (1968). Human memory: A proposed system and its control processes. In K. W. Spence (Eds). *The psychology of learning and motivation: Advances in Research and Theory*, 2: 90–197. Academic Press, New York.
- Atkinson, R. (1995). *Psikolojiye giriş*. Çeviren: K. Atakay, M. Atakay, A. Yavuz. Sosyal Yayınlar, İstanbul.
- Avcioğlu, Sayar, S. (2011). *Kollektif bellek bağlamında tuzla köyiçi bölgesi'nin mekansal değişiminin irdelenmesi*. Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Kentsel Mekan Organizasyonu ve Tasarımı Programı basılmamış (çoğaltma) yüksek lisans tezi.

- Bergson, H. (2007). *Madde ve bellek*, Çeviren: Işık Ergüden, Dost Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Binder, T. (2005). Toplum arzuladığı belleği yaratır / Taner Akçam'ın kolektif bellek kavramı. *Virgül Dergisi*, 85: 11–14, İstanbul.
- Çeviker, L. (2009). *Şiddet ve toplumsal hafıza*. Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Davis, P. (1999). Gender differences in autobiographical memory for childhood. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76(3), 498-510.
- Duru, B. (2003). *Kıyı politikası*. Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları, Ankara.
- Erdönmez, E.M., Akı, A. (2005). Açık kamusal kent mekanlarının toplum ilişkilerindeki etkileri. *Megaron Ytü Mim. Fak. E-Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, s.67-87.
- Göregenli, M. (2010). *Çevre psikolojisi: İnsan mekan ilişkileri*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Günay, B. (2007). Gestalt theory and city planning education. *Journal Of The Faculty Of Architecture, METU / JFA*. Ankara.
- Halbwachs, M. (1992). *On collective memory*. The University Of Chicago Press, Chicago.
- İnceoğlu, M. (2010). *Tutum, algı, iletişim*. Beykent Üniversitesi Yayınevi. İstanbul.
- Kahvecioğlu, H. (1998). *Mimarlıkta imaj: Mekansal imajın oluşumu ve yapısı üzerine bir model*. İ.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Kılıç, A., Akın, O., Yerliyurt, B. (2006). Su ile gelen kültür ve bu kültürü yaşayamayan kent / kentli: İstanbul tuzla yerleşmesi örneği, 42. *İsocar Kongresi Bildiri Kitabı*. Ytü, İstanbul.
- Lang, J. (1987). *Creating architectural theory, the role of the behavioral sciences in environmental design*. Van Nostrand Reinhold, NewYork.
- Lynch, K. (1960). *The image of the city*. MIT Press, US.
- Mustafa Özdemir İle Yapılan Sözlü Mülakat Çalışmasından Edinilen Bilgiler
- Özak, N.Ö., Gökmen, G.P. (2009). Bellek ve mekan ilişkisi üzerine bir model önerisi. *İstanbul Teknik Üniversitesi Dergisi*, 8[2]: 145–155, İstanbul.
- Nora, P. (2006). *Hafıza mekanları*. Dost Yayınları, Ankara.
- Öner, B. (2008). Sosyal temsiller. *Kriz Dergisi*, 10[1]: 29–35.
- Özak, N. (2008). *Bellek ve mimarlık ilişkisi: Kalıcı bellekte mekansal öğeler*. İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul.
- Öztürk, S. (2006). *Osmanlı belgelerinde Tuzla*, Yeni Güven Yayınları, İstanbul.
- Rapoport, A. (1981). Identity and environment: A cross-cultural perspective. Derleyen: J. S. Duncan. *Housing and identity: Cross-cultural perspective*, 6–35, Croom-Helm, Londra.
- Rubin, D. (2000). Autobiographical memory and aging. D. C Park Ve N. Schwarz Ed., *Cognitive aging: A primer*, 131-149. Psychology Press, Philadelphia.
- Subaşı, G. (1999). Bilişsel öğrenme yaklaşımı bilgiyi işleme kuramı. *Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi, Mesleki Eğitim Dergisi*, 99: 2, Ankara.
- Yeşilyaprak, B. (2008). *Eğitim Psikolojisi*. Hayat Ağacı Yayınları, 289–299. Ankara.

Seçil Sayar Avcioğlu,

Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü mezunu olan yazar, Kolektif Bellek ve Kentsel Mekan Algısı Bağlamında İstanbul Tuzla Köyiçi Bölgesi'nin Mekansal Değişiminin İrdelenmesi başlıklı tez ile Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Kentsel Mekan Organizasyonu ve Tasarımı Yüksek Lisans Programından mezun olmuştur. Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Anabilim Dalı'nda Doktora Programına devam etmektedir. Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş./Planlama ve Kentsel Dönüşüm Müdürlüğü'nde Uzman Yardımcısı olarak görev yapan yazar iyi derecede İngilizce bilmektedir.

- The author is graduated from Yıldız Technical University Faculty of Architecture Urban and Regional Planning department. Had MSc degree from Yıldız Technical University Graduate School of Natural and Applied Sciences Institute Spatial Organization and Design Master Programme according to master thesis based on The Interpretation of Spatial Variation/Differentiation of Tuzla Köyiçi District in Context of Collective Memory and Perception of Urban Space. The author is a PhD student of Yıldız Technical University Graduate School of Natural and Applied Sciences Institute City & Regional Planning Doctorate Programme and working on lectures. The author is working as Assistant Expert at Emlak Konut REIC (Planning and Urban Transformation Department)and knows English fluently.

E-mail: sclsayar@gmail.com

Oya Akın,

1988 yılında Yıldız Teknik Üniversitesi, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümünde Araştırma Görevlisi olarak görevine başlamıştır. "Kentsel Büyüme Koşutunda Taşınmaz Değer Dengelerinin Değişimi ve Yeniden Yapılaşma Sürecinde Bir Yöntem Önerisi" konulu Yüksek Lisans ve "Küreselleşme Olgusu ve İstanbul Kent Mekanı Üzerindeki Etkileri" konulu Doktora çalışmasını aynı bölümde tamamlamıştır. YTÜ, Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümü'nde Doç. Dr. olarak görev yapan Oya Akın'ın ilgi alanları; kentsel koruma, yenileme ve dönüşüm, kentsel tasarım, kıyı alanları yönetimi konularıdır.

- *"The author started her career as a research assistant at Yildiz Technical University, Faculty of Architecture, Department of City and Regional Planning in 1988. Had MSc degree on "Change of Immovable Value Balances in the Urban Bi-lingual Range and a Methodology in the Process of Reconstruction" and PhD degree on "The Globalisation phenomenon and it is aspects on urban space (the keys of İstanbul metropolitan area)" at the same department. The author has been working as associate professor at Yildiz Technical University, Faculty of Architecture, Department of City and Regional Planning and interested on topics of Urban Conservation, Renewal and Transformation, Urban Design, Coastal Zone Management."*

E-mail: oakinster@gmail.com